

LIBER SECVNDVS

De illis, n. hoc f opusculo tantū curāus q Ari. ordinē declarātes eiusq; semitā imitari credētes: Aui. potius ordinē Aristoteli cōtrarium: ipsis minime aduertentibus. imitati sunt: hoc, n. peccatū maius eo est peccato qd Auicennae. ipse, n. suis i operibus suo pcessit ordine. scribit, n. talē sibi qlem diximus ellegisse ordinē. si qs. n. iquit hūc uoluerit mutare faciat. nos, n. ut ait nō calūniabimō eū. sed de iis satis. Cæterū ne Auicennæ rō īperitū īdicet Aristotelem ultra id qd conceperā suis respōdebo rationibus. Non, n. eo qd aliqd est melius id prius pertractari debet. sed quo cognito alterū facilius cognoscit. nō e cōtra. tales sunt corporis ptes respectu aiā. p corpus enim & corporis passiōes ad aiā cognitionē manuducimur. ē. n. aiā entelechia corporis phisici organici potentia uitam habētis. nisi, n. corpus ipsum corporisq; ptes q aiā organa a natura deputatæ: sunt cuius corpis talibus organis muniti aiā est entelechia: p cognoscat aiā ipsius sba minie cognosci poterit. ea, n. q corporis sunt ad cognoscendam aiā magis faciūt q e contra. cū sensibilibus sint quēadmodū ēt i superioribus de mēte alexandri aphrodisei i suo libro de aiā ostēsum ē qre nō recte sensit Auicenna i hoc cōtra Aristotelem dicens aiā plus adminiculari eoz q corporis sunt cognitiōi q e cōtra. Neq; recte putauit pp hoc de aiā priusq; de corpore tractari debere. eo q aiā melior esset corpore. nō, n. bonitas ipsa rem facit i doctrina priorē: sed id qd posteriorē exēplar est uel salte id quo cognito accōmodatius alterū adiscit. Ad illud aut quo dicit aiā esse cōe principiū oīum aiatorū & ideo pp hoc debere pcedere: i capite nuperime ptractato ad plenum responsum fuit sed de iis hactenus. nūc ad priora reuertens de eo i quē plurimi cecidere errore cōi disputabo. declarādo uidelicet q opatiōes uitæ attinentes eos seq non debeant libros qui sunt de operationibus aiāli propinquis.

Disputatio contra errorem quo dicūt q libri de longitudine uitæ & de uitæ cognatis mox sequant librum de somno & de ambiguitate inuenta in libris eorum.

Caput. X.

I recte ea q i superioribus disputata sunt de operationibus itellexeris cognouisti aiāliū opationes quasdam esse aiāli ppinquiores soli aiāli attinentes. q sunt sensus & memoria & somnus cū uigilia. q aiālia sequuntur uti sensitiua sunt. & motus. q ēt licet a ui motiua fiat & tamē nō sine apetu & sensatiōe fit in aiāli imo ad motū sensu fit cōcurrente. quasdam ēt a b aiāli remotiores. quoniā nō solū aiālibus sed oībus ēt uiuentibus cōueniūt. sicut uita & mors siue lōga siue breuis. iuuentus & senectus. lāgor & sanitas. īspiratio ēt & exspiratio. q ēt remotæ sunt. nō qa aliis ab aiāli sed qa paucis conueniūt aiālibus. illæ opatiōes cū sint aiāli ppinquæ ac fere essentielles mox post aiālis essetiā docendæ sunt. Ceteræ q uitæ ac mortis cognatæ sunt suo loco. s. post generationē ponendæ sunt. Hoc ē igit id i quo plurimi defecerunt & de quo ad p̄sens disputandū est. Reperit. n. uti in superioribus diximus tale ab Aristotele i libro de cā longitudinis ac breuitatis uitæ scriptū. (De somno qdem igit & uigilia dictum ē prius de uita at & morte dicendū posteriorē similiter aut & de langore & sanitate quantum adiacet naturali phisicæ. nūc at de cā eius qd est hęc qdem ē lōga uita hęc at breuis uita sicut dictū ē prius cōsiderandū.) propter hęc. n. potissime uerba plurimi credidere librum de lōgitudine ac breuitate uitæ cum sibi cognatis mox seq ad eū q de somno & uigilia. q aut de cā decepti sint: & quare de somno & uigilia memoriam hic fecerit: i superioribus demonstratū ē. Non, n. ut librum hūc illi libro coniungeret: sed qa somnus & uigilia una erat de quatuor cōiugationibus uti superioribus diffuse satis declaratū ē. Nūc at quibus absurdis ac rationibus opinio hęc fallā appareat hoc ultio i loco docendū ē. Hoc tamē te p̄scire opere p̄ciū ē q hui tales i suis scriptis de ordine hoc ualde pplexi cognoscunt. legentes. n. hūc sermonē: mox librum illū qui de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ dī ei q de somno copulat sed sic faciendo ubi librum q de motu i cōi dī ordie disponat: cū suus hoc mō surripiat locus minie inueniūt. Cū igit interim cōsiderat librum q de motu agit rōnabiliter sequi debere ad ea q de sensibus de memoria & somno: statim libros qui de uita uitaq; cognatis post eum qui de motu apponunt. torquentur tamen ex hoc q se uident sermoni p̄dicto in fine de causā longitudinis & breuitatis uitæ non satis fecisse. Quare apud eos plurimam iscriptis suis uidemus ambiguitatem. ita quidem ut aliquādo eos uideas de ordine unum dixisse. cum uero post hoc ad alia loca suis dictis ac opinionibus non consentientia deuenierint: sub silentio absq; ueritatis discussione pertranseunt. In hunc eundem errorem pachymeris græcus sumans librorū Aristotiles describens incaute prolapsus est. quis enim eum librum qui est de anima post librum qui de progressu animalium siue de partibus ad motum animalibus utilibus quem ei qui de partibus mox comitem fecit suo loco & recto ordine deposuerit: post quem librum de anima eum qui de memoria ad quem eum qui de somno & uigilia: dehinc illum qui de motu in communi ordine dispensauerit: in hoc tamen reliquis ab eo bene dispositis a uero ordine deuiat. quoniā post eum qui de motu eum posuit qui de causā longitudinis ac breuitatis uitæ dicitur cum cognatis iis. Refellitur autem hęc opinio primo quidem ex eo q in fine libri de causā longitudinis uitæ scribitur (Nunc autem de aliis animalibus dicta est causā de magnitudine quoq; uitæ & de uitæ breuitate Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. enim determinatis finem utiq; habebit quæ de aiālibus methodus) per q uerba capei possumus q liber de morte & uita ultius sit eoz librorū q sub negocio de aiālibus de rebus aiāli atinentibus a natura sola pendentibus: agunt. hoc dixi pp eum qui de lāgore ē & sanitate q nō a natura sola sed ab arte quoq; depēdent. si igit liber de uita & morte mō dicto ultimū tenet locū i tota de aiālibus methodo: & cū ante ipsum mox antecedat tres illi supius ordiati libri scilicet. de īspiratione liber ante quem de iuuentute & senectute: ante quem liber de cā longitudinis ac breuitatis uitæ: omnes ergo ii quinq; p̄dicto modo ordinati: uitam & mortem iisq; cognata p̄scrutantes. ultimi erūt ultimaque pars totius de animalibus negocii. quare istos quatuor libros cum anexo iis in ultimis posito eo. s. qui de langore est & sanitate: sequi necesse est ad illos qui de historiis de partibus & de generatiōe aiāliū dicūt. quos isti licet non recto de animalibus librum nomine nuncuparunt. itaq; tandem concludere cogimur hos libros qui sunt de uita & morte & iis cognatis: non debere statim post librum de anima & libros de operatiōe

LIBER SECVNDVS

nibus aiali propi quis collocari. uti si dixere uiri pter hac si de hoc uera diceret: periret ois hox librox q sunt de uita ac uitae cognatis ad ea q i historiis de iis tractant: conformitas. Non. n. i historiis post operationes ppi quas sensum. s. & somnu: sequitur uita aut mors uel iis cognata. sed generatio ipsa. Na in primo historiaru & secudo & tertio: ac maiori pte quarti expeditis pibus aialiu & operationibz ppingz: paucis de mare & femina no ab re in terpositis: mox i qnto sexto ac septimo de aialiu generatiõe agit. post q de generatione p logu sermonẽ ptracta ta: i octauo plurima ac priori pte de uita & morte & iis cognatis ptractat. cu igit i historiis talis ab Aristotile ob seruatus e ordo: talis et in causarũ scrutinio approbãdus est. talis iquam ut libri q sunt de uita & morte iisq; co gnatis no ad libros de operationibz ppingz aiali: sed post libros de generatiõe mox collocãdi sint. sicut recte i historiis factũ fuit. pterea nobis dicẽtibz hac cogimur Cõcedere Aristotelẽ prius docuisse de re aliq cas & rei alicuius pp qd: q de re ipsa qd esset pcognouisse: qd pfecto i naturalibz ueritati dissonat. Na libri hii de qbus est psens disputatio. s. liber de uita & morte & de iis cognatis eox inqunt cas & pp qd: q in octauo de historiis solũ qd sunt tradita sunt. Quod. n. aialia qdã in aqua qdã i terris qdã utrobiz: respirãdo qdam: nonnulla p aquã refrigerãdo: q et alicubi cõseruent alicubi uero moriant: q aliq breui aliq lögiori uita: nũc iuuenescẽtia: nũc se niora et aliq reiuuenescãt q et nonnulla lãgueãt aliquãdo & nonũq sana sint i octauo de historiis traditum est. quox oium uidelicet lögã ac breuis uite iuuentutis & senectutis respiratiõis uitae ac mortis. lãgoris & sanita tis cause: i his libris de qbus est psens sermo scrutatus e si igit libri isti eos. q de historiis ut isti referũt indebi te pcesserint: necessariũ erit nos uti diximus cõcedere: causarũ speculationẽ i naturalibz ante eã q solũ qa res sic est i ordine doctrinã Aristotilẽ pdocuisse. qd in naturalibus absurdũ reputat uti superius p plura Aristo. di uersis i locis scripta mõstratũ e. Quare no recte sensere dicentes libros de uita & morte & de iis cognatis mox seq ad eos q sunt de operationibz aiali ppingz. s. de sensu memoria somno & motu pcedente libro de aia. sed ueritas est ut isti libri post illos sequant: interpositis iis qnq; q de aialiu generatiõe dicunt. Hic at ordo ab effe ctu rerũ rõnabiliter quoq; trahit. Na generat aial primo. deinde uiuit diuerso uitae genere. ac ultimo moritur. hac. n. i natura sub uirtute uegetatiua: tali succedũt ordie. s. generatio uita. & mors. na supposita rerũ essentia q i oibus natura pcedit: i calido naturali aia prio participat nutritiua. q sit generatio. dehinc natura nunc iuuenis nũc senex sub eo manens calido adminiculis qbusdã suffragata. s. ispiratiõe uel alio refrigerio: diuersos discutit status. tãdẽ morit aial. & hac fuit causa uti et superius diximus: cur i ultimo de generatione aialiu. s. i fine quiti libri epilogu non fecit uniuersalẽ. sed picularẽ potius de iis de qbus ultio egerat. s. d dentibz. & de passionibus a sola aialium materia pcedentibz. na licet aialium generationis causas & modos dilucidasset: nũdũ tamẽ gene rationis essentia q i diffinitione cõsistit disposuerat. distulit aut hoc usq; quo tandẽ naturae effectum aialiu tra ctaret. s. ad librũ de uita & morte. Illuc usq; aut inquã generatiõis diffinitionẽ distulit. quoniã generatiõis & ui tae ac mortis diffinitio ab eisdem fiunt naturis. s. a calore naturali & aia nutritiue cõione. Ea igit tãdẽ sic simul diffiniuit dicens. (Generatio qdem igit est prima picipatio i calido nutritiuae aia. Vita at mãlio huius iuuen tus aut e priã refrigeratiuae picularẽ augmẽtatio. Senectus at huius detrimentum ætas florida at hox medium Mors aut & corruptio uiolẽta qdem callidi extinctõ & marcor corrupetur aut utiq; pp ambas has causas &c.) Quibus tãdẽ oibus expeditis. s. causis generatiõis i libro de aialium generatione: causis uitae ac mortis & iis co gnatoz i libris cãteris. s. de longitudie uitae de iuuentute & ispiratiõe: expeditis et illox oium diffinitionibus i hoc ultimo de naturae aialium effectu. s. generationis uitae & mortis: tandẽ suũ facit generalẽ epilogu dicens. (Quidqde igit e generatio. & uita & mors) hoc traditũ est i hoc ultimo libro) & pp quas cas erunt aialibz dictũ est) causã. s. generatiõis i libro de generatiõe causã uero uite & mortis i hoc ultimo & i libro de cã lögitudinis ac breuitatis uitae de iuuentute & senectute & ispiratiõe. i oibus. n. iis aliq de cã uitae ac mortis tradita sunt. ex iis igit clare dõstratũ e no recte illos disposuisse libros de uita & morte & iis cognatis: ante historias mox post libros de opationibz aiali ppingz. Colligendo itaq; ea q i hoc secudo docuimus libro generaliter dicius q non recte dixerũt q dixere libros de plantis i ordine doctrinã pcedere debere ad eos q de aialibus. Male et dixerũt dicendo negociũ de aialibus i duas secari ptes. s. i partẽ q e formale principiũ & partẽ q est de materiali princi pio quã uocant corpus: dicentes libros de cã materiali esse tres. s. librũ historiarũ librũ de partibus. & de genera tiõe. & hoc totũ librũ de aialibus nũcupari no recte et sensisse cũ dixerint librũ de formali pricipio. s. aia cũ su is operationibz pcedete: librũ aut ab eis dictũ de aialibus quẽ dicũt esse. de corpore sensitiuo esse ultimã doctri nã huius ptem. deniq; q libri de uita & morte & sibi cognatis mox ad libros de aialium operatiõibz propingz no associent: ut isti asseruerũt: dõstratũ e. Hii igit sunt errores q a uia recta perypateticox de ordine prium ac librox doctrinã physicae Aristotelis plurimos declinare fecerũt. Hac itaq; de ordine prium ac librorum di ctã Ari. doctrinã satis sint.

Excusatio repetitiõis uel forte nimia plixitatis: aut puitatis ipsius opis: & qbz na liber iste utilis erit. Ca. XI.
 Non est mirandum si in hoc meo libello eadẽ diuersis i locis repetiuerim. neq; n. ab re id factũ esse puta bis. cum enim de re non parua plurimisq; uiris in phia notissimis cõtraria mea eẽt disputatio: me oportuit eadem saepe diuersis i locis eo repetere: ut isuetis auribz auditorũ mea monita clara magis & ueriora uiderẽt. hoc. n. est hoibus plurimis insertum ut qd consuetum est eis arbitrẽtur uere dici. eo etiam potissime eadem repetita sunt: quoniã hoc nobis i hoc libello fuit istitutum uidelicet ut unum prius altero alterum uero posterius eo: istitueremus. qd absq; non inuiti repetitione minime concessum fuit. qbus eni rationibus partem unam uel librum unũ altera parte uel altero libro priorem pbauero: eisdem ferme (aliis forte adiunctis) alterã partem uel alterũ librũ pfatis posteriore & sequẽtibz priore me pbaturũ esse. oportebit. sic igitur eorũdẽ nasci tur repeticio. sed forte non inutilis. no igit de inutili repetitione me redarguendũ puto. Sunt forte aliq qui me de longitudine nimia aliqui de insufficientia corripere conabuntur. Sed si i considerabunt me primum fuisse

inter Latinos qui ueritatem hanc præter cæteros cæterorūq; sententias si nō ad plenum amplecti libere saltem potuit illi uero si a præcessoribus de hac materia pauca uerba fuisse facta: & auctoritatibus seu epilogis Aristotelicis carentia: imo dictis aristotelis contradicentia scrutabunt: non me præfati uiri de nimia longitudine aut breuitate nimia corripere audebant. Facile. n. est iuentis addere & bene ac plene scripta ab aliis cōpendiosæ colligere non. n. græcos non latinum aliquem non arabū unq; legi auctorem qui talia plene scripserit sed me oportuit plurimis insudare uigiliis ut oīa hæc in unum colligerem potissime cū latinorum sectam in plurimis erratiam emandare coactus fuerim sed quouis mō sit uestrum est omniumq; posterioꝝ officium. de primo iuentis gratias agere. Eia igitur fili mi iohannes aureli uosq; cæteri ad quorum manus hæc mea pauca munera peruenierint: ea præcor illari animo suscipite quo animo paterna munera licet exigua placide suscipi congruum est. Tibi igitur fili mi illisq; solis mea hæc elaborauit: qui liuore omni deposito: omnia Aristotelis scripta curare nuntur. non autem iis qui principiis philosophiæ uix degustatis: ipsius sacre philosophiæ funera facientes extremum dicunt uale u. n. cum physice doctrinæ Aristotelis partes omnes aut libros nunq; uiderint: quisnam eorū sit ordo apprehendere minime ualent. Discite igitur quæso nō sola naturæ principia: ut a multis fieri mos est sed ultra principia ea quoq; discite quæ ex principiis ortum habent uel illa simplicia sint uel mixta. siue inanimata siue animalia siue plantæ. Hæc. n. omnia ac plene discere uobis sit cura post principia enim naturalia cælorum & elementorū naturas & motus inanimatorum etq; diuersas naturas animatoꝝ quoq; essentiā cū operationibus: generationem & uitam cum morte & sibi cognatis erudiri curate: si naturalis philosophiæ terminū ac uerum eius ordinem agnoscere cupitis: Si enim hæc feceritis descriptis in hoc libello uobis indicare concessum erit sin autem mea uobis non liceat corripere monita cum enim totius perfectæ naturalis philosophiæ inquiratur ordo: perfecti physici non autem diminuti iudicium postulat. Vale.

Francisci a caballis de numero & ordine partium
ac librorū physice doctrinæ Aristotelis ad Ioannē
aurelium eius filium Liber finit.

Emendatio impressionis

A i in titulo Linea priā de numero & ordine A ii priā facie linea ix. q̄ plurimos
Linea xxv. in uno quoq; linea xxxvi. temporis linea xliiii. ascribas linea xlix. documenta li-
nea liii. partitione linea liiii. siue corpus Secunda facie Linea .i. materiam linea lvi. sententia
A iii. prima facie linea xxi. elementa recte linea xliii. continentē linea xlviii. ma-
teriali linea lviii. animalia Secunda facie Linea prima manu ducimur linea xix. cum li-
nea xxiii. eas Aristoteles linea xxxi. determinauerimus linea liiii. autem linea lvi. an-
ctendus A iiii. prima facie linea xxviii. in particulari Secunda facie Linea lvi. demonstrā-
dū A v prima facie linea xii. animalia & plante linea xxxvii. rei alicuius linea lvi. tria
natura Secunda facie Linea vii. presciuisse linea viii. solius sed linea xliiii. Aristoteles li-
nea lvi. causa linea lxi. ΔΕΤΩΝ linea lxi. ΤΡΟΣ ΤΗΝ A vi prima facie Linea ii. dispu-
rate linea ix. essētia linea xlii. ΤΩΝ ΖΩΩΝ linea xliii. ΨΥΧΗΣ linea xliii. Η ΚΟΙΝΗΣ li-
nea xliiii. cōi motu linea xlv. dicere linea xlviii. comode Secunda facie Linea iiii. de
utrisq; linea viii. limites egrediēs B i facie prima Linea secūda animalis essētia Secūda
facie Linea xxxv. de sensu & sensibili linea xliiii. propinquus linea i. percipiente B ii.
prima facie Linea xvi. opōnes B iiii. secūda facie Linea xxiiii. prope B v. prima fa-
cie Linea xviii. ut supius linea xli. trium simul Secūda facie Linea xlvi. quāta pars B
vi. secūda facie Linea vi. tractationi linea xxxiiii. nihil fit linea lvi. duplici C i.
priā facie Linea xxxviii. aptius linea li. uenæ autē Secunda facie Linea x. Aristotelis Li-
nea xxxiiii. traditi linea xli. nostrū linea xlix. nostro linea lii. noster C ii. secū-
da facie Linea vi. Auicēna linea xxiiii. cæteris linea xxxiiii. cognitōis C iii. secūda
facie Linea xxx. modum C. iiii. prima facie Linea viii. imitantes linea x. Romani
linea xv. imutata Secūda facie Linea xxxiiii. absōnum liquido D ii. Secunda facie Linea
xii. propter quid causas inquirendo linea xx. de opationibus. 10.

